

Anglernes hjemstavn

Replik af Anders Bjerrum

En grundsætning for mine overvejelser angående forhistoriske problemer er følgende: Det gælder ikke om at opstille så mange hypoteser som mulig, det gælder tværtimod om at bringe sammenhæng til veje mellem de os overleverede data ved hjælp af det simplest mulige sæt af hypoteser.

Under vore forsøg på at tilvejebringe en sådan sammenhæng må vi gennemprøve et stort antal hypoteser, undersøge om de er nyttige eller overflødige, tjener til simplifikation eller til komplikation. Det forekommer mig overmåde vigtigt, at man herunder holder sig for øje, at en eventuel afvisning alene rammer den pågældende hypotese og ikke dens ophavsmand og heller ikke den afhandling, hvori hypotesen er fremsat.

Det fremgår af adskillige bemærkninger i Gudm. Schüttes artikel, at han lægger en personlig brod i min kritik af hypoteser, han selv er tilhænger af. Det fremgår endvidere, at han i sin kritik af hypoteser, jeg finder acceptable, sondrer mindre skarpt mellem sag og person, end jeg kunde ønske.

Som følge af denne forskel mellem Schüttes og mit syn på videnskabelig diskussion vil jeg ikke indlade mig på en kritik af de hypoteser og argumenter, Schütte fremfører i sit indlæg, men indskrænke mig til at berigtige hans fremstilling af mine ræsonnementer.

1. Hovedtrækkene i mine overvejelser om anglernes hjemstavn er følgende: Accepterer vi den hypotese, at anglerne kom fra Angel, må vi antage, at befolkningen i Angel talte et ikke-nordisk sprog i folkevandringstiden. Stednavne og runeindskrif-

ter taler imidlertid for, at den talte et nordisk sprog. Denne modsigelse kan vi ophæve ved at antage den hypotese, at anglerne kom fra Thüringen og ikke fra Angel. En gennemgang af kildematerialet synes at vise, at vi kan antage denne hypotese, dersom vi accepterer de fire på side 243—44 formulerede påstande.

I et ræsonnement af denne art er det vigtigt at skelne mellem to ting: 1. sandsynliggørelse af en hypotese (fx: Angel og Svans har stednavne på -lev; da disse stednavne er nordiske og næppe yngre end folkevandringstiden, havde Angel og Svans sandsynligvis en nordisk befolkning i folkevandringstiden). 2. gendrivelse af et argument for en modsat hypotese (fx: folkenavnet angler behøver ikke at være afledt af halvønavnet og kan derfor ikke bevise, at anglerne kom fra Angel).

Jeg kan uden overdrivelse påstå, at Schütte ikke altid overholder denne distinktion. Som et eksempel kan jeg nævne følgende: p. 227 afslutter jeg mine overvejelser om folkenavnets eventuelle forbindelse med halvønavnet med at fastslå, at direkte beviser for en sådan forbindelse mangler: „Det kan tilføjes, at der ikke findes nogen anden mulighed for at knytte folkenavnet til halvøen; dennes beboere kaldes nemlig aldrig anglere, men altid angelboer, lige fra det 13. århundrede“. Her til siger Schütte (under punkt 4): „Ad dette Argument må man nærmest smile. Bortset fra Jyderne er der i Jylland overhovedet ikke et eneste Stammenavn, der er fastholdt i den gamle Form. Kimbrenne hedder Himmerboer . . .“. Schütte går åbenbart ud fra, at jeg opfatter navnet angelboer som et bevis for den hypotese, at anglerne *ikke* kom fra Angel. en opfattelse, som ganske rigtig vilde være pudsigt; men meningen er, som sagt, at vi savner ethvert bevis for, at folkenavnet angler har noget med halvøen at gøre. På lignende måde fremgår det af Schüttes argumentation i stykke 8 og 9, at han mener, at jeg opfatter de der omtalte nord-vestgermanske ejendommeligheder som beviser for, at anglerne kom fra Thüringen; i min fremstil-

ling anvendes de som argumenter imod et på sproglige ræsonnementer bygget modbevis mod denne hypotese.

2. Adskillige steder (fx i stykke 5, 7, 8, 9, 24) argumenterer Schütte imod påstande, som er mig aldeles fremmede. Jeg nøjes med at fremhæve følgende: I afsnittet om Uffesagnet forholder jeg mig kritisk over for den i den klassiske sagnforskning undertiden optrædende opfattelse, at et digt som Widsith bygger på sagn, som englændernes forfædre i længst forsvunden tid har medbragt fra deres urhjem. Som alment dogme bør denne opfattelse forkastes. Det er muligt, at nogle træk i digtet er sådanne ældgamle sagn, men beviset herfor må føres i hvert enkelt tilfælde. Nu synes Schütte imidlertid (i stykke 24) at ville forpligte mig til at opfatte Vermund og Uffe som Thüringerkonger, eftersom jeg anser det for muligt, at anglerne er kommet fra Thüringen. Det vilde virkelig være mig ubehageligt, hvis læserne skulde få det indtryk, at jeg mener noget sådant. Da jeg i min afhandling kun beskæftigede mig med det spørgsmål, om Uffesagnet kan opfattes som en støtte for den hypotese, at anglerne kom fra Angel, har jeg kun i forbigående antydnet, men ikke udtrykkelig præciseret, at jeg anser historien om Vermund og Offa for opfundet i England og omdannet og forbedret af Svend Aggesen og Saxo.

Hvad angår lighedspunkterne mellem det engelske Offasagn og Svend Aggesens sagnform tillader jeg mig at henvise til min afhandling p. 233 f. Min argumentation imod den af bl. a. Inger Boberg hævdede opfattelse, at Uffesagnets stedfæstelse til Danmark er uforenelig med dets engelske oprindelse, står på p. 337 f.

3. Forskellen mellem Schüttes og min vurdering af Ptolemaios beror bl. a. derpå, at jeg bygger på Ptolemaios' text og anser kortene for sekundære i forhold til den, medens Schütte tillægger kortene selvstændig kildeværdi. Under punkt 4 citerer Schütte mig således: „Der knytter sig ingen vanskelighed til forståelsen af Ptolemaios' kort“; i min afhandling står imidler-

tid ikke „kort“, men „text“, og sætning gælder naturligvis det p. 222 i oversættelse citerede textsted.

4. Min afhandling indeholder to sider om et emne, der ikke har nogen umiddelbar forbindelse med hovedemnet, nemlig kimbrernes hjemstavn. Jeg har her blot refereret nogle bevisførelser mod kimbrernes himmerlandske oprindelse og hertil føjet et par hidtil relativt upåagtede argumenter. Men en virkelig undersøgelse af kimbrerspørgsmålet er naturligvis ikke gennemført hermed, Den vilde kræve en ligeså udførlig analyse af kildematerialet som afhandlingen om anglerne og må vente til en senere lejlighed. En vurdering af de af Schütte fremførte indvendinger med mine bemærkninger om kimbrerne hører hjemme i en sådan udførlig undersøgelse og ikke her.